

Å l a n d s l a n d s k a p s s t y -

r e l s e s framställning till Ålands

landsting i anledning av landstingets be-

slut av den 24 november 1949 med uppdrag

för landskapsstyrelsen att på nytt verk-

ställa en utredning av möjligheterna att

samordna bygdeskolornas, folkhögskolan in-

begripet, verksamhet och rationalisera un-

dervisningen vid dessa skolor samt att

överväga lämpligheten av att för ändamålet

tillsätta en specialkommitté.

Vid landstingets vårsession 1948 inlämnade landstingsman Rauha Åker-

blom en petition med uppdrag för landskapsstyrelsen att undersöka möj-

ligheterna för en sammanslagning av Ålands lantmannaskola och ambuleran-

de lantushållsskola samt att från och med år 1949 införa praktisk under-

visning i mjölkning vid lantmannaskolan. Vid plenum den 12 mars 1948

beslöt landstinget förkasta petitionen, men samtidigt gavs landskaps-

styrelsen i uppdrag att få en allsidig utredning till stånd rörande

möjligheterna att samordna och centralisera de åländska bygdeskolorna

så, att deras verksamhetsprogram på bästa sätt tjäna landskapets behov. Under tiden en dylik utredning skulle företagas anmodades landskapsstyrelsen att på försök förlägga lantushållsskolan som fast sommarskola till lantmannaskolan. Med anledning av landstingets förenämnda beslut inlämnade landskapsstyrelsen en framställning till landstingets höstsession år 1949. Denna framställning resulterade i att landstinget vid plenum den 24 november 1949 beslöt uppdraga åt landskapsstyrelsen att på nytt verkställa en utredning av möjligheterna att samordna bygdeskolornas, folkhögskolan inbegripet, verksamhet och rationalisera undervisningen vid dessa skolor samt att överväga lämpligheten av att för ändamålet tillsätta en specialkommitté.

Vid plenissammanträde den 19 april 1950 beslöt landskapsstyrelsen tillsätta en specialkommitté med uppdrag att verkställa en så pass allsidig utredning som möjligt beträffande denna fråga. Till ordinarie medlemmar i kommittén utsågs rektor Jan Erik Eriksson, som även förordnades att fungera såsom kommitténs ordförande, rektor Sig. Svahnström, fru Sylvia Strandfält, fröken Lydia Holmberg och folkskollärare Karl Gustafsson. Som ersättare i kommittén utsågs fröken Gerda Eriksson, fru Maj-Lis Sundqvist och konsulent Walter Danielsson. På begäran befriades folk-

skolläraren Karl Gustafsson från medlemskapet i kommittén samt utsågs i hans ställe, jämlikt landskapsstyrelsens beslut av den 4 maj 1950, konsulent Walter Danielsson. Till ny ersättare i kommittén utsågs slöjdlärare Hugo Sandell. Genom att utse förenämnda personer till medlemmar i denna specialkommitté ville landskapsstyrelsen att de olika skolintressena skulle bli så väl representerade som möjligt.

Denna specialkommitté, benämnd Ålands Bygdeskolkommitté, inlämnade sitt betänkande till landskapsstyrelsen den 29 november 1950. Landskapsstyrelsen har sedermera vid ett flertal plenissammanträden behandlat detta digra och allsidiga betänkande. I detta sammanhang är det måhända skäl att påminna om att Ålands Folkhögskola, jämlikt landstingets beslut av den 2 mars 1951, övertogs av landskapet från och med år 1952.

Då Ålands Bygdeskolkommitté i sitt betänkande av år 1949 icke närmare berört den ekonomiska sidan av frågan, beslöt landskapsstyrelsen den 18 november 1954 anmoda kommittén utökad med byggmästare Viktor Häggblom, att inkomma med en komplettering, utvisande såväl kostnaderna för åstadkommandet av en åländsk bygdeskola som de årliga inbesparingar, vilka kunna påräknas, vid en eventuell samordning. Detta sistnämnda betänkande inlämnades till landskapsstyrelsen den 24 dennes. Vardera dessa betänkan-

den ävensom de, som bas för det senare betänkandet, lagd ekonomiska kalkylerna, bifogas denna framställning.

I och med att dessa betänkanden nu överlämnas till landstinget, anser landskapsstyrelsen att uppdraget från år 1949, att verkställa en allsidig utredning av möjligheterna att samordna landskapets bygdeskolor, fullgjorts. Trots att landskapsstyrelsen tillmäter det arbete Ålands Bygdeskolkommitté presterat ett stort värde, kan landskapsstyrelsen likväl icke nu förorda att de av kommittén gjorda rekommendationerna och förslagen skola förverkligas. Såsom motiv för landskapsstyrelsens ställningstagande härvidlag kan bl.a. framhållas den obetydliga inbesparing i driftskostnader som per år vinnes vid en eventuell samordning i jämförelse med de kostnader som nu erfordras för upprätthållandet av de berörda skolorna. Enligt kommitténs beräkningar skulle den årliga inbesparingen uppgå till endast dryga 200.000:-. Åstadkommandet av en samordnad bygdeskola skulle, beroende av var densamma skulle förläggas kräva en kapitalinvestering om 47 miljoner å 66 miljoner mark.

Då landstinget i detta nu hos Ålandsdelegationen har ett flertal framställningar om extraordinära anslag för, måhända för landskapet, betydelsefullare ändamål, anser landskapsstyrelsen tidpunkten vara mindre

Till Ålands landskapsnämnd.

Den 19 april 1950 beslöt Landskapsnämnden tillsätta en specialkommitté med uppdrag att utreda möjligheterna att samordna de åländska bygdeskolernas, folkhögskolan inbegripet, verksamhet och rationalisera undervisningen vid dessa skolor. Som ordinarie medlemmar i kommittén utsågos: fil.mag. Jan Erik Eriksson, fil. mag. Sig. Svahnström, fru Sylvia Strandfält, fröken Lydia Holmberg och byggnadsinstruktör Walter Danielsson. Kommittén, inom vilken rektor Jan Erik Eriksson fungerat som ordförande och sekreterare, har fullgjort detta uppdrag och får härmed värdsamt till Landskapsnämnden överlämna följande utredning:

Det är närmast på två linjer kommittén önskat få denna för landskapet synnerligen viktiga fråga belyst, nämligen möjligheten av 1) en centralisering på ett ställe av de åländska bygdeskolorna, avseende närmast Ålands folkhögskola, Ålands lantmannaskola, Ålands lantbruksskola, Ålands kvinnliga hemslöjdsskola och Ålands manliga metall- och träslöjdsskolor (ev. en samförläggning av dessa skolor med Ålands yrkesskola), 2) en samordning av dessa skolor så långt det anses kan vara lämpligt, allt detta sett ur landskapets speciella förutsättningar och behov, varvid pedagogiska och ekonomiska synpunkter främst böra beaktas och hänsyn tagas till landskapets befolkningssiffra, 20 - 25.000 innevånare.

Informationer.

För frågans allsidiga utredning har kommittén ansett skäl föreligga att på olika håll utom landskapet taga del av den erfarenhet man vunnit av att samför lägga bygdeskolor av typen folkhögskola, lantmannaskola, lantbruksskola (resp. husmodersskola) och för att inhämta upplysning om huru man i sådant fall administrativt gått tillväga. Ävenså har det intresserat kommittén att få kännedom om huruvida folkhögskolan kunnat upprätt-

hålla sin ställning som folkhögskola i sällskap med mera yrkesbetonade skolor, huru elevfrekvensen utfallit sådana skolor emellan och om överhuvud en samförläggning haft en gynnsam eller menlig inverkan på dessa skolor, deras liv och verksamhet.

Bygdesko- Av inbegärda informationer på rikssvenskt håll framgår, att
lorna i folkhögskolan i Sverige ursprungligen vuxit fram som en hundra-
Sverige procentig bondeskola och att denna skola rätt snart utvidgat
och huru sin verksamhet med en jordbruksbetonad andra årskurs. Genom
de utveck en författning, som utkom 1912, skildes denna avdelning till
lats och en fristående självständig lantmannaskola, lydande under lant-
organis bruksstyrelsen och jordbruksdepartementet, men dock anknuten
lats. till de under skolöverstyrelsen och ecklesiastikdepartementet
 hörande och efter helt andra linjer arbetande folkhögskolorna. De kvinnliga sommarkursernas andra årskurser vid folkhögskolorna ombildades på samma sätt även till yrkesskolor under lantbruksstyrelsen med namnet lanthushållsskolor. Samarbetet mellan folkhögskolan och dessa yrkesbetonade skolor synes på mångt håll i Sverige ej förlöpt firktionsfritt. År 1940 beslöt den svenska riksdagen om fullständig hemskillnad. Vid denna omorganisation betonades lantmanna- och hushållsskolornas karaktär av yrke sskolor starkare. Den gemensamma ledningen under folkhögskolans rektor upphörde, vilket bidrog till att samarbetsvärigheterna ytterligare utökades. Den allmänna utvecklingen har numera lett till att lantmanna- och hushållsskolorna gå sina egna vägar och helst förläggas på skilda orter. Dessa skolor ha erhållit nya, tidsenliga byggnader, men synas de dock på mångt håll kämpa med elevbrist, medan däremot folkhögskolorna fortfarande kunna glädja sig över en synnerligen stor elevanslutning.

Av de informationer kommittén införskaffat framgår även, att samförläggningen med folkhögskolan varit till lycka. Ofta har en elev gått först i den ena, sedan i den andra skolan, och framför allt har det varit en fördel att kunna utnyttja lärarkrafter från resp. skolor. Och inte minst betydelsefullt har det varit, att yrkesskolornas elever dragits under folkhögskolans ideella livssyn, vilket betonats som en stor fördel av dessa skolor själva. Vid are har förläggningen av lantmanna- och hushållsskolorna medfört synnerligen stora kostnader. Och på mångt håll i Sverige beklagar man livligt den inträffade skilsmässan och anser, att idealet hade varit, om lantmanna- och hushållsskolorna fått nya egna lokaler i

närheten av folkhögskolan, dock med skilda elevhem (i det senare fallet för att undvika onödiga irritationsmoment) men för övrigt med gemensam fest- och gymnastiksal, detta motiverat både ur ekonomisk och ideell synpunkt. En gemenskapskänsla mellan skolorna och eleverna skapas bl.a. genom morgonandakter, lektionsutbyte, samkväm m.m. Om ett lyckligt förhållande skall kunna skapas, blir naturligtvis slutligen beroende av rent personliga förutsättningar hos lärare och ledning för skolorna.

I influtna svar höjas dock även varnande röster mot kombinationen. Såväl ur pedagogisk synpunkt som med hänsyn till elevrekryteringen kan denna samförläggning bli en fara för båda skolformerna. Som den enda verkligt rationella lösningen av skolfrågan på Åland med dess befolkningssiffra om 20 - 25.000 innevånare föreslås av en ledande rikssvensk folkbildningsman, folkhögskolrektor Herbert Lagerström, Ångermanland, att folkhögskolan, lantmannaskolan, hemslöjdsskolan och lant-hushållsskolan sammansloges till en skola under gemensam ledning, organiserad som "bondeskola" av den typ, som startades för cirka 30 år sedan i Vara, Västergötland, eller som man i Danmark sedan början av detta sekel inrättat under namn av "husmandsskole".

Folkhögskolan Skolorna i fråga utgöra en sammanslagning av folkhögskola
Vara, Väster- och lantmannaskola, resp. lant-hushållsskola (i Danmark),
ötland. Hus-
landsskolorna till en enda skola, och som avser att meddela den vuxna ungdomen undervisning såväl i folkhögskolans som lantmannaskolans resp. lant-hushållsskolans viktigare ämnen. Man försöker m.a.o. genom en dylik kombination bereda möjligheter för allmogeyngdomen att samtidigt utöka dess yrkesskicklighet och allmänt medborgerliga bildning. Arbetet är upplagt i form av en vinterkurs för pojkar och en sommarkurs för flickor.

Fördelarna med en sådan skolanordning innebure enligt rektor Lagerström följande:

- a) moderna lokaler kunde anskaffas för rimliga kostnader,
- b) drifften ställde sig avsevärt förbilligad,
- c) skolan bleve en organisk enhet, fri från obehag med slitningar mellan olika föreståndare,
- d) det bleve lättare att få speciallärare,
- e) den ungdom, som eljest besöker folkhögskolan, kunde få den praktiska kontakt med jorden, som håller den fast vid jordbruket, och den ungdom, som eljest går i lantmannaskolan eller lant-hushållsskolan finge del av folkhögskolans speciella

anda, till väckelse och fostran.

Kommittén har med anledning av denna rekommendation vänt sig till f.d. rektor för Vara folkhögskola, Anders Johansson, till Förstander för Husmandsskolen i Odense, Harald Grønberg, till Förstander för Askov Folkehøjskole, J.Th. Arnfred, och till Undervisningsministeriet i Köpenhamn för att införskaffa närmare informationer. Särskilt har kommittén intresserat sig för den danska skolformen närmast för att få veta, huru man på danskt håll anser att dessa skolor fyller sin uppgift, sett såväl ur ren jordbrukarsynpunkt som ur allmän folkbildningssynpunkt (folkhögskolsynpunkt), och för att utröna, om dessa skolor lämpade sig för vår a småbrukarförhållanden på Åland.

Rektor Anders Johansson säger, att den under hans tid vid skolan genomförda lantbruks-humanistiska kombinationen visat sig vara mycket lämplig. Numera torde skolan åter blivit mer humanistiskt inriktad, och har antalet lantbruksstuderande elever därför starkt minskat.

Förstander J.Th. Arnfred anser de danska husmansskolorna vara en mycket tillfredsställande skolform. Bäst är, om de unga beredas möjlighet att besöka både en folkhögskola och en fackskola (lantbruks- eller hushållsskola), men om tiden och ekonomin icke tillåter detta, är en "husmandsskole" en god lösning, och har skolan som rektor en verklig folkhögskolman, vilket ofta är fallet i Danmark - så verkar denna skolform tillfredsställande från ren folkhögskolsynpunkt. Värre kan det vara att få tiden att räcka till för den rent fackliga undervisningen.

För frågans belysande har kommittén även erhållit en utredning, som på uppdrag av undervisningsministeriet i Köpenhamn utarbetats av statskonsulenten för undervisningsministeriet i saker berörande ungdomsundervisningen, vilken utredning är av följande lydelse:

"Rektorn för Ålands folkhögskola frågar, om undervisningsministeriet är av den åsikten att våra småbrukarskolor (husmandsskolor) fylla sin uppgift, såväl med hänsyn till rena lantbruks- som folkhögskolsynpunkter. Bakgrunden till den av rektorn framförda frågan är, att man på Åland överväger att sammanslå Ålands lantmannaskola, Ålands lantushållsskola och Ålands folkhögskola.

Det är icke alldeles lätt att avgiva svar på frågan. Ministe-

riet kan måhända svara ungefär sålunda:

Då folkhögskolan under senare hälften av det nittonde århundradet skog igenom i Danmark, upptogs som regel även undervisning i lantbrukslära på timplanen. Detta visade sig dock vara mindre tillfredsställande. Resultatet blev i flera fall, att läraren i lantbrukslära skilde sig från folkhögskolan och inrättade en självständig lantbruksskola. För närvarande förekommer, med undantag av ambulerande skolor och tämligen få andra skolor, blott några få timmars undervisning i lantbruksfacket vid våra folkhögskolor.

Då småbrukarrörelsen bröt fram omkring 1900, åsyftade den, att småbrukarungdomen - liksom bondeungdomen - skulle kunna få en utbildning av såväl allmän som facklig karaktär, men man ansåg icke, att småbrukaren hade råd att sända sin son till skola två gånger. Därför försökte man skapa en särskild skolform, småbrukarskolan (husmandsskolor), som var tänkt som en sammanfattning av folkhögskolan och lantbruksskolan. Mycket ofta har som föreståndare för småbrukarskolan verkat folkhögskolefolk, på grund varav den fackliga undervisningen icke blivit dominerande.

Dessa skolor hava nu stått sig i 50 år, och genom dem har man fått ett slag av bevis, grundat på erfarenhet om att en sådan skolform kan verka tillfredsställande.

Man måste dock göra klart för sig, att det icke därmed framförts något allmängiltigt bevis för, att tanken vore riktig. Det som i en given situation synes vara lyckat i Danmark, kan måhända icke verka lyckat på Åland, där man redan har tradition för särskilda skolor. Undervisningsministeriet bör måhända därför hålla sig till den rent praktiska synpunkten, att småbrukarskolan under 50 år förmått fasthålla sina elevers och deras föräldrars intresse, och att man inom dansk folkupplysning har ett gott omdöme om densamma.

sign. Johs. Novrup."

På mera extremt folkhögskolhåll i Sverige är man angelägen att understryka nödvändigheten av att varje skola upprätthåller sin självständighet. Samarbetsproblemet försvåras genom att folkhögskola, lantmannaskola och lantushållsskola arbeta på samma plats, isynnerhet om man har skilda föreståndare för dessa skolor. Ekonomiskt - menar man - kan något vinnas på samförläggning, men rörelsefriheten är dock mycket viktig,

synpunkter
från mera
extremt
folkhögskol-
håll i Sve-
rige.

isynnerhet för en folkhögskola. Denna skola intar en särställning genom sitt mål och sitt friare arbetssätt, och därför bör den ha fri förläggning men helst dock stå i befruktande kontakt med folkbildnings- och hembygdsrörelse o.dyl. där denna skola har sitt naturliga sammanhang. De mer yrkesbetonade skolorna kunna i stället samförläggas på annan ort. Man varnar för att låta de ekonomiska synpunkterna fälla utslaget. Det kan hämma sig och leda till svagheter i det långa loppet.

landskapets
övertagande
av folkhög-
skolan för-
ordas.

Då det numera ingått i det allmänna medvetandet vad folkhögskolan är och man därför ej behöver hysa farhågor för en omstötning och byråkratisering av denna skola, förordar man på rikssvenskt folkhögskolhåll planen på det självstyrda landskapets övertagande av Ålands folkhögskola - i likhet med lämnad folkhögskolor i Sverige, vilket utfallit synnerligen lyckligt.

synpunkter
från lant-
mannaskolhåll
i Sverige.

Av de informationer, som införskaffats från lantmannaskolhåll i Sverige, framgår, att man där rätt allmänt håller för att folkhögskolan bör friförläggas, men att lantmanna- och lantushållsskolorna däremot kunna samförläggas, dock helst så att dessa skolor uppföras så långt från varandra, att ej onödig friktion dem emellan uppstår i det dagliga arbetet. Samlingssalarna kunna vara gemensamma. Av intresse är det att höra, att samvaron pojkar och flickor emellan ej synes ha medfört några problem, utan tvärtom har man kunnat konstatera, att elevtillslutningen blivit större till samförlagda skolor med flickor och pojkar.

synpunkter
från folk-
bildnings-
håll i
Svensk-
Finland.

På ledande håll inom folkbildningsarbetet i Svensk-Finland anser man, att de rena bygdeskolorna inom det åländska landskapet borde centraliseras och samordnas, och att folkhögskolan därvid borde bilda kärnan i ett skolkomplex, som skulle astadkommas på lämplig ort, helst i centrum av landskapet. Därigenom skapades en verklig kulturplats för den åländska landsbygden. Uppförandet av skolbyggnaderna bleve billigare, och underhållet droge icke så höga kostnader, som om skolorna placerades på olika orter. Även ur pedagogisk synpunkt vore ett dylikt förfarande lyckligt. Samma administration och högsta direktor (chef) vore dock till fromma för den samförlagda bygdeskolan. Även på finskt håll överväger man för närvarande möjligheterna av en centralisering av olika bygde-

skolor.

Centralise-
rade skolor
i riket.

För närvarande finnas i Korsholm tre skolor, vilka verka samtidigt och turvis, nämligen en lantmannaskola med sex måneders vinterundervisning från 15.10 - 1.5., en jordbruksskola, som är tvåårig med praktiskt-teoretiskt program, samt dessutom en ett-årig praktiskt-teoretisk husmodersskola. Att märka är att, så länge husmodersskolan åren 1927-47 arbetade med enbart sommarkuser, lyckades denna skola utmärkt, men sedan den blivit ett-årig och ej förfogar över egna byggnader, har arbetet ej löpt så friktionsfritt i förhållande till de andra skolorna, som måst avstå utrymme för denna skola. Även har elevantalet avsevärt minskat.

Ett antal exempel på centralisering utgöra skolorna i Järvenpää (Träskända) i Tusby, där fyra skolor äro verksamma nära varandra men på skilda tomter och med skilda byggnader, nämligen lantbruksnormalskolan (lantmannaskola), seminarium för huslig ekonomi, kreatursskötarskola och husmodersskola. En motsvarande centralisering finnes även i Västankvarn, där tidigare även en folkhögskola varit verksam.

Utlåtande av
sekreteraren
i svenska yr-
kesutbildnings-
styrelsen,
Helsingfors,
fil.mag. Wol-
mar Mattlar.

Kommittén har från sekreteraren i Svenska yrkesutbildningsstyrelsen i Helsingfors, fil.mag. Wolmar Mattlar, erhållit en synnerligen saklig och opartisk utredning av den åländska skolfrågan. Utredningen är värd att i huvudsak återgivas. "Rent principiellt ville jag till en början framhålla, att det egentliga hantverkets tid med dess bristfälliga maskinella utrustning numera är i stort sett förbi. I det gamla hantverkets ställe träder hem- och småindustrin, vars lönsamhet till stor del bygger på ändamålsenlig maskinell utrustning och tillgång till billig elektrisk kraft. En allt större del av befolkningen också i vårt land måste därjämte för sin utkomsts skull söka sig till de egentliga industrisamhällena och till storindustrierna. Dess utsikter att konkurrera på den industriella arbetsmarknaden är till stor del beroende av den yrkesutbildning den fått. Ju bättre anpassad denna är för yrkesutövning i industrier av olika slag, ju snabbare inpassningen i det mekaniserade industriarbetet kan ske, desto större är möjligheterna till en god ekonomisk utkomst och desto mindre riskerna att som icke facklärd få nöja sig med underordnat och i längden sämre betalt arbete.

Detta principiella konstaterande innebär, att man i detta nu måste ställa långt större kvalitativa krav på yrkesutbildningen än tidigare. Det är inte hemslöjdare och bysmeder i ordens gamla bemärkelse vi skall utbilda, det är yrkesmän med alla förutsättningar att tillgodogöra sig teknikens vinningar envar på sitt område, yrkesmän som förstår att ta maskinen till hjälp och att anpassa sig i ett mekaniserat produktionsliv.

Följderna av detta resonemang ger sig själva. Våra yrkesskolor måste stå på en hög nivå, de måste ha en up to date utrustning och de måste ha lärare, som är kompetenta att ge en tidsenlig undervisning.

Yrkesskolor av detta slag är emellertid synnerligen dyrbara i anläggning och drift. De kan därför inte planeras alltför små. Som jämförelse kan nämnas, att de statliga centralyrkesskolorna planerar en skola per minst 100.000 invånare. Sålunda har man tänkt sig en svensk skola i svenska Österbotten och en för den svenska bosättningen i Nyland och Åboland, varvid den förra skulle betjäna cirka 110.000 invånare, den senare 95.000.

Med hänsyn till vad som ovan anförts, anser undertecknad, att hela frågan om de åländska bygdeskolornas framtida organisation måste ses mot bakgrunden av upprättandet av en tidsenlig yrkesskola för Åland. Det är redan här en samordning bör ske och detta på sådant sätt, att icke likartad yrkesundervisning meddelas inom landskapet vid flere skolor, som därvid kommer att inbördes konkurrera om elevmaterialet med risk för elevbrist för alla. I den mån facklig undervisning kan meddelas vid en skola med ekonomiska resurser att hålla undervisningen på en hög nivå, bör man inte vidmakthålla "enklare" och "billigare" undervisning i motsvarande fack vid skolor, som på grund av bristfällig utrustning och undermåliga lärare icke kan ge en motsvarande kompetens.

Frågan om den åländska yrkesutbildningens ordnande har ju åtminstone teoretiskt lösts genom att Ålands landsting den 29 november 1948 godkände lagen om Ålands yrkesskola, vilken lag den 18 mars 1949 godkändes av Republikens President. Enligt vad undertecknad erfarit har stadsfullmäktige i Mariehamn beviljat tomt för skolan och underhandlingar har

förts med Handels- och Industriministeriet om skolans uppförande. Man får alltså förutsätta, att denna skola verkligen skall komma till stånd inom en snar framtid.

Av lagen om Ålands yrkesskola framgår, att skolan kommer att arbeta med tre två-åriga fasta avdelningar i metallarbete, affärsbiträdeskunskap och huslig ekonomi. Deesutom skall inom ramen för beviljade medel kunna startas ytterligare en eller flere avdelningar. En avdelning för träbearbetning torde vara tänkt. Ärligen torde man ha för avsikt att driva minst en intermitent avdelning för aktuella yrken, varjämte tillfälliga kurser skall hallas för båtbyggare, stenhuggare, chaufförer, installatörer, målare, skomakare, fiskare, sömmerskor o.s.v. i mån av möjlighet. Skolan skall förses med elevinternat såsom de statliga centralyrkesskolorna.

Kommer denna Ålands yrkesskola, för vilken landskapet kan paräkna ett kraftigt statsunderstöd, till stånd, bör landskapets krafter enligt undertecknads mening koncentreras på dess utveckling till en livskraftig inrättning med betryggande elevantal. Den yrkesundervisning, som bäst och naturligast kan meddelas vid denna skola, bör ges enbart där, också om detta skulle innebära indragande av någon existerande skola med mindre möjligheter.

I belysning av det ovananförda finner undertecknad, att i första hand den undervisning, som meddelas vid den manliga metall- och träslöjdskolan, borde överföras till Ålands yrkesskola, som ovillkorligen borde få en träbearbetningsavdelning, där jämväl redskapsslöjden vore representerad. Ålands lant-hushållsskola torde utan tvivel kunna kompenseras av den planerade avdelningen för huslig ekonomi vid Ålands yrkesskola. Detsamma gäller enligt undertecknads uppfattning den kvinnliga hemslöjdsskolan, om blott en kläd- och linnesömnadsavdelning med ansluten vävnadsundervisning grundas vid yrkesskolan. Detta borde enligt min uppfattning ovillkorligen ske.

Återstår sedan Ålands folkhögskola och Ålands lantmannaskola, vilka ju äro skolor utan direkt förväntskap med den planerade Ålands yrkesskola.

Som ni själv framhåller är en kombination folkhögskola - lantmannaskola icke okänd, ehuru någon sådan kombination icke står att finna i vårt eget land, där man dock allmänt i folk-

högskolorna upptagit jordbruks- och husdjurslära på undervisningsschemat. Enligt min uppfattning är skolorna dock både principiellt och i praktiken så olika, att de som skoltyper borde hållas i sär. Särskilt inom ett så enhetligt komplex som det åländska landskapet, tycker man, att folkhögskolan mera borde lägga an på att vid sidan av de rent allmänbildande ämnen meddela undervisning i sociala och meborgerliga ämnen, vilka bygdens söner och döttrar har behov av i kommunala värv och i sin verksamhet i ekonomiska sammanslutningar o.dyl. Folkhögskolan borde alltså vara en verklig medborgarskola.

Lantmannaskolans brist på elever är typisk för de flesta av de svenska lantmannaskolorna i rike t. Detta kan knappast bero på annat än bristande insikt om behovet av yrkesundervisning i jordbruket och på att skolornas program inte motsvarar våra småbruksbehov av yrkesundervisning. Det behövs synbarligen ännu mycket upplysningsverksamhet bland den jordbrukande befolkningen till förmån för yrkesundervisning i jordbruket. Men samtidigt bör undervisningen vid lantmannaskolorna läggas på den basen att en avsevärd del av undervisningen kommer att gälla småbrukets "binäringar" såsom svinavel, fjäderfäkötsel, biodling, köksträdgårdssodling, mjölkhushållning, andelslära, husbehovsslöjd o.dyl. i enlighet med levnadsbetingelserna hos den befolkning skolan är satt att betjäna. Det är något av detta man i viss mån velat komma till vid Eriksgårds lantbrukskola och som man redan realiserat vid flere finskspråkiga småbrukarskolor. Lantbruksstyrelsen är positivt inställd till reformer av denna karaktär.

Särhållandet av folkhögskolan och lantmannaskolan (småbrukarskolan) som skoltyper innebär ingalunda, att man inte finnge ge dem en gemensam förläggning. Tvärtom skulle detta säkert medföra stora besparingar, då kosthåll och elevinternat kunde vara gemensamma och lärarkrafterna i vissa ämnen gemensamma. Det är t.o.m. sannolikt, att en sådan gemensam förläggning med möjligheter för lantmannaskolans (småbrukarskolans) elever att deltaga i folkhögskolans fritidssysselsättning skulle rendera lantmannaskolan mera elever, utan att folkhögskolan därför behövde bli lidande.

Med hänvisning till det anförda önskar undertecknad som sin uppfattning sammanfattningsvis föreslå, att frågan om bygdeskolornas framtida organisation på Åland löses i samband med grun-

dandet av Ålands yrkesskola. All den yrkesundervisning som på ett naturligt sätt kan ordnas inom ramen för denna skola, borde införlivas med densamma. Då detta icke kan anses vara fallet med lantmannaskolan och då folkhögskolan till sin natur icke är och icke bör vara direkt yrkesutbildande, bör dessa båda skolor arbeta som fristående skolor. Med gemensam förläggning och delvis gemensam ekonomi i form av gemensamt elevinternat och gemensamt kosthåll samt med utnyttjande av samma lärarkrafter i vissa undervisningsämnen nås även i detta fall en centralisation, som kan vara båda skolorna till fromma.

En lösning av bygdeskol- och yrkesutbildningsproblemet efter ovannämnda linjer kan måhända till en början synas radikal. Man måste emellertid ta hänsyn till, att man ju inte kan tänka sig någon effektivitet i skolor, som arbetar med ett tiotal elever per år och mindre. Dels är det omöjligt att förse sådana skolor med en tisenlig utrustning, dels är svårigheterna att få goda lärare uppenbara. De åländska bygdeskolorna skiljer sig i detta hänseende på intet sätt från motsvarande skolor på fastlandet. Och då därtill kommer, att hemslöjdsskolornas och hushållsskolornas undervisning å ena sidan och de förberedande yrkesskolornas och centralyrkesskolornas undervisning å andra sidan på intet sätt är oförenliga, är det enligt min mening blott naturligt om man i förhållanden med relativt ringa elevunderlag frångår distinktionerna och söker en verklig koncentration. Jag vågar därför hoppas, att en lösning enligt här anförda linjer skall allvarligt prövas och genomföras."

Kommitténs synpunkter och förslag.

En centralisering av samtliga skolor. Följande den disposition för utredningen, som från början uppsjorts, får kommittén först ta ställning till frågan om centralisering av samtliga ifrågasatta skolor (yrkesskolan inbegripen) på en punkt inom landskapet.

Då lantmannaskolan och lant-hushållsskolan och även folkhögskolan till sin art äro att betrakta som rena landsbygdsskolor och yrkesskolan å andra sidan bäst lämpar sig att förläggas i en stad och då därtill den principiella invändningen kan göras, att en samordning av ren industriell yrkesskola och ungdomsskolor ej bleve lyckligt, måste frågan om en hel centralisering därför enligt kommitténs uppfattning besvaras nekande. I vilken utsträckning kan då en samordning tänkas?

De allmänt och yrkesbildande skolorna inom landskapet låge bättre till för en centralisering. Det synes därför kommittén lämpligast, att de rena bygdeskolorna av typen folkhögskola, lantmannaskola och lantushållsskola bleve centraliserade och förlades på någon lämplig punkt i landskapet.

En sammanslag-
ning enligt
den danska
"husmands-
skoleprin-
cipen." Kommittén har, som i ett tidigare sammanhang nämnts, med synnerligen stort intresse studerat den kombinerade skolform, som under benämning "husmandsskole" med framgång i flera årtionden verkat i Danmark. Fördelarna av denna sammanslagna skolform synes, som rektor H. Lagerström understryker, ur flera synpunkter vara påfallande och vore kanske någonting att reflektera på för våra speciella åländska behov. Som helhet innebure skoltypen helt säkert en vinning, om man tänker på möjligheterna att för största möjliga antal ungdomar inom landskapet utbreda kurskaper på s.a.s. ett större fält. En sådan skola skulle säkert bliva betryggad med avseende å elevanslutningen. - Ett kombinerat folkhögskol- och fackskolprogram av detta slag skulle dock enligt kommitténs uppfattning slutligen innebära en för stark pressning av skolans läroplan, arbetsordning och arbetstempo i övrigt och dessutom leda till att viktiga avsnitt i såväl folkhögskolans som fackskolornas undervisningsprogram måste bortlämas. En förkortad lantbruksundervisning skulle säkerligen ha till följd, att blivande åländska jordbrukare i alltför stor utsträckning sökte sig utom landskapet för att komplettera sin fackutbildning, vilket ej alltid vore att rekommendera. I än högre grad bleve nackdelarna kännbara för flickorna, som sommartid av naturliga skäl ej har samma möjligheter att besöka en skola som på vintern. Kommittén har därför måst överge tanken på att föreslå inrättande av en skoltyp av ifrågavarande slag, vilken i förstörne syns vara lämplig, men som dock kanske ej skulle kunna komma att motsvara tidens utvecklingskrav.

En annan form för centralisering borde därför sökas. Den allmänna utvecklingen på fackskoleområdet i Sverige, tenderar till en allt starkare koncentrerings och utvidgning av de direkta fackämnen på bekostnad av de allmänt bildande, vilka senare ämnen man utgår ifrån i allt högre grad skola kunna inläras genom den utbyggda folkskolan och ett mer effektiviserat fritt bildningsarbete. I Norge synes man vara av en annan uppfattning. I detta land har nämligen en lag tillkom-

mit, som stadgar, att allmänt bildande ämnen till minst 25 % måste ingå i de yrkesbetonade skolornas undervisningsprogram.

triangel-
skola för-
lagsvis be-
ämnd Ålands
bygdeskola. Med tanke på de förhållanden, som f.n. präglar vårt landskaps allmänt- och yrkesbildande skolväsen och med hänsyn till önskemålet att skapa mer tidsenliga fullt moderna yttre förutsättningar för detta arbetes bedrivande och för att på ett mera effektivt sätt befrämja den kulturella och fackliga utvecklingen inom landskapet synes det kommittén lämpligast, att de åländska bygdeskolorna, avseende närmast folkhögskolan, lantmannaskolan och lantushållsskolan (som fast skola) ^{x)} förlades i form av en triangelsskola på en central och i övrigt lämplig ort på landsbygden och upprätthölls under en gemensam administration i landskapets regi, dock sålunda att de olika skolorna med bibehållande av sina gamla benämningar i detta komplex bleve i största möjliga grad självständiga och oberoende av varandra. Skolan kunde som helhet kallas Ålands bygdeskola. Folkhögskolan och lantmannaskolan skulle lämpligast arbeta under vinterhalvåret och lantushållsskolan på sommaren, varvid bl.a. trädgårdsskötsel, konservering och husdjursskötsel inginge i den senare skolans arbetsprogram. Den fasta lantushållsskolformen utesluter inte möjligheten av att låta de ambulerande lantushållsskurserna under bygdeskolans ledning fortsätta, med sin verksamhet åtminstone i landskapets perifera delar. Nödvändigt vore, att Ålands bygdeskola hade en gemensam direktion. Under denna direktion subordonnerade ett särskilt folkhögskolutskott, ett lantmannaskolutskott och ett lantushållsskolutskott. En huvudansvarig chef - direktor - utsåges för hela skolan och varje skola hade sin särskilda avdelningsföreståndare (rektor) eller föreståndarinna.

Genom en sådan samförläggning kunde i pedagogiskt avseende väsentliga fördelar uppnås. Folkhögskolan bleve tack vare en utökad tillgång på speciallärare i stånd till långt gäende linjefördelning och utvidgning av sin verksamhet - t.o.m. kunde en andra årskurs tänkas - och erhöles dessutom möjlighet att sammansätta sin lärarkår enligt särskilda behov. Sålunda

^{x)} Det kan i detta sammanhang omnämnas, att lantushållsskolan för cirka 25 år sedan var en tid verksam som fast skola i Tosarby och besöktes då av ett tillfredsställande antal elever.

kunde en elementär undervisning förutom i ämnen tillhörande lantushållningen även i fiske beredas plats i skolans läroprogram. Lantmannaskolan skulle å andra sidan komma att profitera av folkhögskolan i så måtto, att den senare skolans lärarkrafter i exempelvis humanistiska och socialekonomiska ämnen kunde utnyttjas. För övrigt kunde lämpliga fritidssysselsättningar skapas gemensamt skolorna emellan i form av diskussions-, föredrags- och underhållningstillfällen. Även lantushållsskolan bleve i tillfälle att utnyttja lämpliga lärarkrafter från de övriga skolorna.

En samförläggning ställde vidare i utsikt moderna och rymliga byggnader för skolorna med bl.a. fest- och gymnastiksal, som för särförlagda skolor annars ej bleve så lätt att åstadkomma. Kök, kosthåll och matsal kunde gemensamt utnyttjas, likaså lärarkrafterna i slöjd, sång och gymnastik samt dessutom vaktmästare m.m. Önskvärt vore, att folkhögskolan och lantmannaskolan för undvikande av onödiga friktioner ej läge alltför nära varandra och hade skilda elevinternat för pojkar. Däremot kunde lantushållsskolan mycket väl använda tillbudsstående elevinternat, liksom kök, matsal m.m. De olika möjligheterna till kollektivt bruk och rationalisering i övrigt skulle självklart nedbringa driftkostnaderna i väsentlig grad för en samförlagd skola av ifrågavarande slag, än om skolorna, som nu är fallet, äro verksamma på vitt skilda håll inom landskapet. De läroinrättningar, som för närvarande finnas inom landskapet över folkskolstadiet, representerar ett betydande kapital, men de äro verksamma blott under en del av året och stå för övrigt i regel outnyttjade, om man undantar den tid tillfällig kursverksamhet disponerar dem. En samförläggning skapade även större möjligheter att utnyttja de betydande mått av pedagogisk arbetskraft, som i detta nu ej fullt kommer till sin rätt.

Frågan om en dylik samförlagd skolas placering fordrar en synnerligen ingående prövning. Antingen kan skolan förläggas vid någon av de redan existerande bygdeskolorna för att därmed utnyttja de kapitalinvesteringar, som redan finns, eller också på en helt ny plats inom landskapet, Särskilt viktiga faktorer, som man härvid bör taga hänsyn till, är valet av läge, som bör vara centralt och äga goda kommunikationsmöjligheter.

Triangel-
skolans
placering.

Vidare kommer tillgång på vatten att spela en stor roll, då skolan även skulle bli verksam på sommaren. Även vore detta av betydelse för att kunna anordna tillfälliga kurser, barn- och ungdomskolonier m.m.

Lantmannaskolan bör naturligtvis ha fullständigt jordbruk till förfogande för att dess undervisning skall kunna anslutas till det praktiska lantbruket - detta främst för att bereda lärarna möjligheter att hålla sig à jour med utvecklingen på detta område. I annat fall kan undervisningen lätt få karaktären av torr och förlegad teori. Av största vikt är även, att lantbruksundervisningen kan stå i intimast möjliga kontakt med försöksverksamheten, oberoende om denna som härintills skötes av en av skolans lärare eller frikopplas och ledes av en särskild agronom.

En lämplig miljö för skolans trivsel bör eftersträvas och som slutligt mål uppställas att få till stånd nya fullt moderna och rymliga skolbyggnader.

Som alternativa förslag till den nya skolans placering föreslår kommittén:

Ålands folkhögskola, Strömsvik

Pehrsberg, Godby

Ålands lantmannaskola, Jomala by.

Erfarenheten har givit vid handen, att den plats (Strömsvik), där Ålands folkhögskola i mer än ett halvsekel verkat, blivit en central samlingspunkt för åländsk landsbygdsungdom och att skolan där fått en stark förankring i det åländska folkmedvetandet. Skolan ligger vackert till vid Kyrkträsket och Markusböle fjärden. En samförläggning av skolorna i Strömsvik skulle sålunda inom ett koncentrerat område i närheten av ortens kyrka och ungdomsföreningshus bidra till att åstadkomma ett betydande kulturcentrum för den åländska landsbygden.

Önskvärt vore, att en ny landsväg droges fram söder om skolan för att därigenom kunna utnyttja den vackra omgivningen åt detta håll för nyplaneringar. En grundförutsättning är dock slutligen, att Strömsvik gård ^{x)} med jord och byggnader skall kunna köpas. Det förtjänar i detta sammanhang påpekas, att största delen av gårdens skog äges redan av skolan och kommer med sina vackra kulturbestand direkt skolanläggning

x) Gården är f.n. utarrenderad och ägaren befinner sig i Amerika.

till godo. Användandet av till buds stående byggnader under övergångstiden skulle i hög grad underlätta projektets förverkligande.

Skolans förläggande i Pehrsberg innebär möjlighet att kunna disponera en av landskapets jordlägenheter. Ett fruktförsöksfält finnes redan anlagt inom denna lägenhet. För bedrivande av jordbruk fordras dock helt nya mangårds- och ekonomiebyggnader.

Skolkomplexet kunde lämpligast placeras inom ett vackert strandområde vid Färjsundet, varigenom den gamla Färjsundsvägen kunde utnyttjas. Själva strandpartiet är tyvärr något hopträngt på grund av att större delen av detsamma är utarrenderat till A.B. Shell som upplagsplats för bensin och oljor. Arrendetiden utgår den 31 december 1975.

Pehrsbergsprojektet kommer att ta en avsevärt lång tid att kunna förverkligas; men erbjuder dock fördelar, värda att övervägas.

Fördelarna att förlägga skolkomplexet till lantmannaskolan består främst i möjligheten att även i detta fall kunna utnyttja en av landskapets jordegendomar, Jomala gård, och de ekonomiska investeringar, som där redan finnas i ekonomiebyggnader, lärarbostäder m.m.

Skolan har ett väckert läge invid Jomala vik; och platsen erbjuder gott utrymme för nyplaneringar.

Trafikmöjligheterna äro f.n. tillfredsställande, emdan så gott som samtliga bussar passerar på 2,5 km:s avstånd från skolan. Genom anläggandet av en ny väg från Jomala by till Överby med anknytning till vägnätet Lemland-Mariehamn skulle kommunikationsmöjligheterna bli ännu bättre.

För att få en inblick i den nystartade yrkesskolans inom landskapet uppläggning, organisation och arbetsprogram har kommittén tagit kontakt med denna skolas direktion. Avsikten har därvid närmast varit att taga del av planen på inrättandet av en träbearbetningsavdelning och en kläd- och linnesömnadsavdelning med ansluten vävnadsundervisning vid denna skola och för att diskutera det förhållande, som i framtiden kan tänkas uppkomma mellan dessa avdelningar å ena sidan och den kursverksamhet på hemslöjdens område, som nu bedrivs av Ålands manliga hemslöjdsförening, Ålands Marthadistriktsför-

Den fria
kursverksam-
heten på hem-
slöjdens om-
råde och Å-
lands yrkes-
skola.

bund och Ålands kvinnliga hemslöjdsskola, som i landskapets regi är verksam som fast skola i Tosarby, å andra sidan. Även så har kommittén velat informera sig ifråga om den planerade avdelningen i huslig ekonomi vid yrkesskolan.

Den gemensamma diskussionen gav vid handen, att man inom ledningen för Ålands yskesskola är synnerligen mån om att de ambulerande skolorna på såväl den manliga som den **kvinnliga** hemslöjdens område skola fortsätta med sin verksamhet. Åland ligger, som det småbrukarland det är, bra till för en sådan verksamhet. Den tillbudsstående överloppstiden kan mycket väl utnyttjas för en sådan praktisk utbildning. Man poängterar även, att dessa husbehovsskolor samtidigt tjäna som propaganda-skolor för de direkta yrkessträvandena inom landskapet och böra därför bibehållas, så länge de få elever, och därför i fortsättningen komma i åtnjutande av tillräckligt landskapsunderstöd. Det är av synnerligen stor betydelse, att ett gott samarbete upprätthålles mellan ledningen för den fria kursverksamheten på detta område och yrkesskolans direktion. Detta önskemål underströks kraftigt vid informationstillfället. Måhända kunde en administrativ anknytning till yrkesskolan tänkas i framtiden. Slutligen uttalades även önskemålet, att de åländska ungdomsföreningshusen. ungdomsföreningshusen iordningställdes så att ett varmt utrymme vintertid kunde ställas till den fria kursverksamhetens förfogande.

Ålands kvinnliga hemslöjdsskola och dess framtida organisation. En likartad undervisning kommer emellertid att meddelas såväl i yrkesskolan med dess planerade kvinnliga slöjdavdelning som i Ålands kvinnliga hemslöjdsskola, om den senare skolan kommer att fortsätta med sin verksamhet som hittills på sin ruvarande plats. Ett visst konkurrensförhållande dem emellan kommer även att uppstå, i synnerhet om båda skolornas kurslängd blir sex månader, alltså lika långa. I Sverige torde hemslöjdsavdelningar finnas kombinerade vid de centraliserade yrkesskolorna. Ett liknande förfarande kunde tänkas för Ålands vidkommande. Den kvinnliga hemslöjdsskolan, som f.n. arbetar i mycket bristfälliga lokaliteter i Tosarby, kunde därför i egenskap av husbehovsskola beredas nödigt utrymme i kombination med yrkesskolans kvinnliga slöjdavdelning och för övrigt på ett lämpligt sätt administrativt kombineras med denna skola. Koncentrations- och rationaliseringsprincipen skulle

motivera ett sådant förfarande inom det lilla åländska landskapet.

Undervisning i huslig ekonomi. Inrättandet av en avdelning i huslig ekonomi vid en centraliserad yrkesskola har som mål en utbildning, som på bästa sätt vill tillvarata de modernaste tekniska hjälpmedlen och uppfinningarna på området i avsikt att därmed göra husmodersyrket lättare. Vid en yrkesskola, förlagd i en stad, finnas större möjligheter att anskaffa och demonstrera dylika hjälpmedel än exempelvis vid ambulera lant-hushållsskolor på landet. Från yrkesskolhåll lägger man därför synnerligen stor vikt vid denna sida av saken och anser, att landsbygden i allt större utsträckning skulle kunna behålla den kvinnliga arbetskraften i den mån husmodersarbetet tekniskt underlättades och utbildningen inriktades på en dylik linje. Vid informationstillfället framställdes från yrkesskolans sida ett förslag om att ett samarbete mellan lant-hushållsskolan och yrkesskolan borde komma till stånd sålunda att man skulle låta lant-hushållsskolans elever på en viss tid besöka yrkesskolan för att där erhålla en tidsenligare och modernare praktik i det rent husliga arbetet än vad lant-hushållsskolan är i tillfälle att lämna. Avsikten därmed vore närmast att bereda dessa elever möjligheter att studera sådana moderna tekniska hjälpmedel som diskmaskiner, hushållsassistenten, tvättmaskiner m.m.

Som tidigare nämnts, skulle genom den föreslagna samförläggningen förutsättningar för en långtgående linjefördelning skapas för folkhögskolans vidkommande. Vid projektering av nybyggnader för denna skola borde även utrymme för inrättandet av ett skolkök med tillhörande matsal observeras för att därmed berika undervisningsmöjligheterna i huslig ekonomi även vid denna skola.

Klämmar.

Efter att så allsidigt som möjligt försökt utreda föreliggande fråga, får kommittén slutligen sammanfattningsvis föreslå följande:

- 1) att en samordning av de åländska bygdeskolorna borde komma till stånd för att därmed kunna:
 - a) förbilliga driften vid dessa skolor,
 - b) rationalisera med lärarkrafter och samtidigt effektivisera skolornas verksamhet,

c) betrygga en allsidig elevanslutning,

d) förverkliga önskemålet, att få tidsenliga och rymliga skolbyggnader (inkl. fest- och gymnastiksal) till stånd för att därmed på ett bättre sätt än vad nu är fallet kunna tillgodose de krav, allmänt- och yrkesbildande strävanden inom landskapet har rätt att ställa och för att bereda möjligheter för åländsk ungdom att erhålla den skolning och utbildning, tiden fordrar,

2) att i detta avseende närmast folkhögskolan, som helt borde övertagas av landskapet, och lantmannaskolan som vinterskolor och lanthushållsskolan som fast sötvarskola samförslades i form av en triangelskola, förslagsvis benämnd Ålands bygdeskola, vari dessa skolor inginge som självständiga avdelningar men dock under gemensam administration och ledning,

3) att vid landskapets yrkesskola, som särskilt bör omhuldas och göras livskraftig, nödigt utrymme bereddes för den gagnarika verksamhet, Ålands kvinnliga hemslöjdsskola, f.n. bedriver i synnerligen bristfälliga lokaliteter i Tosarby, samt att detta önskemål beaktades vid uppgörande av ritningar till yrkesskolan och att hemslöjdsskolan med tiden administrativt anknötes till yrkesskolan,

4) att de yrkesbildande husbehovskurser, som för närvarande bedrivs av Ålands manliga hemslöjdsförening och Ålands Martha-distriktsförbund t.v. måtte fortsätta med sin verksamhet för att därmed befrämja yrkessträvandena inom landskapet och för att väcka intresse bland åländsk ungdom att besöka yrkesskolan. Ett befruktande samarbete borde i detta avseende komma till stånd mellan ledningen för denna kursverksamhet å ena sidan och yrkesskolan med dess planerade träbearbetningsavdelning och avdelning i huslig ekonomi å andra sidan,

5) att gagnarikt samarbete måtte etableras mellan lanthushållsskolan och dess ambulerande kursverksamhet, som t.v. borde få fortsätta, och yrkesskolan med dess projekterade avdelning i huslig ekonomi för att därmed allsidigt främja utbildningen på det hushålls-ekonomiska området. Vidare borde vid Ålands folkhögskola möjligheter skapas för införande av skolköksundervisning vid sidan av den vanliga köksundervisningen.

Mariehamn den 10 oktober 1950.

- 20 -

Jan Erik Eriksson.

Sylvia Strandfält.

Lydia Holmberg.

Sig. Svahnström.

Walter Danielsson.

Avskriftens riktighet bestyrker: Mariehamn, å landskapsstyrel-
sens registratorskontor, den 8 januari 1955.

Ex officio:

Anne-Maj Dahlblom.

registrator.

Ålands Bygdeskolkommittés

B E T Ä N K A N D E

angående de ekonomiska förutsättningarna för åstadkommandet av en åländsk bygdeskola.

I betänkande av den 10 oktober 1950 har kommittén utrett möjligheterna att samordna de åländska bygdeskolornas, folkhögskolan inbegripet, verksamhet. Kommittén arbetade då med följande sammansättning: fil.mag. Jan Erik Eriksson, ordförande och sekreterare, fil.mag. Sigurd Svahnström, fru Sylvia Strandfält, fröken Lydia Holmberg och byggnadsinspektör Walter Danielsson.^{x)} Av de klämmor, i vilka det tidigare betänkandet utmynnade, må här endast anföras № 2, där kommittén föreslår.

"att - - -folkhögskolan, - - - och lantmannaskolan som vinterskolor och lantushållsskolan som fast sommarskola samförslades i form av en triangelskola, förslagsvis benämnd Ålands bygdeskola, vari dessa skolor inginge som självständiga avdelningar men dock under gemensam administration och ledning,"

Ålands landskapsstyrelse har sedermera den 18 november 1954 kompletterat kommittén med byggmästaren Viktor Häggblom, och samtidigt uppmanat kommittén att inkomma med komplettering till det tidigare betänkandet, utvisande såväl kostnaderna för åstadkommandet av en åländsk bygdeskola som de inbesparingar, vilka kunna påräknas vid en eventuell samordning.

Kommittén har vid sitt fortsatta arbete haft följande sammansättning: fil.mag. Jan Erik Eriksson, ordförande, fil.mag. Sigurd Svahnström, fru Sylvia Strandfält, fru Maj-Lis Sundqvist (suppleant för Ly-
x) Anm. På sid. 17 i det tidigare betänkandet omnämnes hemslöjdsskolans lokal i Tosarby som dålig. Huset är numera renoverat och i gott skick

dia Holmberg, som vistas utomlands), byggnadskonsulent Walter Danielsson och byggmästare Viktor Häggblom. Som sekreterare har fungerat viceh. Martin Isaksson.

För att de önskade kalkylerna skulle bli i görligaste mån verklighetsbetonade, har kommittén införskaffat vederbörande skoldirektioners utlåtanden såväl om nuvarande utrymmen för resp. skola som om önskvärda tilläggsutrymmen för att det skulle kunna anses väl sörjt för skolans verksamhet. På basen av skoldirektionernas utlåtanden har kommittén därefter låtit sina byggnadssakkunniga, herrar Danielsson och Häggblom besöka såväl folkhögskolan som lantmannaskolan, där de satt sig in i förhållandena på ort och ställe. De sakkunniga ha därefter utfört kalkyler och beräkningar, som föredragits vid kommittésammanträde, och där kompletterats enligt de synpunkter, kommittén omfattat. En sammanställning, utvisande kostnaderna för olika tänkbara alternativ har uppgjorts och de olika alternativen ha jämförts med varandra ur såväl kostnads- som ändamålsenlighetssynpunkt. Slutligen har en jämförelse mellan driftskostnaderna för ett år vid skolorna under nuvarande förhållanden jämförts med de kalkylerade driftskostnaderna för en ev. bygdeskola. Slutligen har kommittén avgivit sitt utlåtande i frågan om skolornas samordnande ur de begränsade synpunkter utredningsuppdraget denna gång medgivit. De byggnadssakkunnigas detaljkalkyler ha slutligen bifogats. Betänkandet uppdelas sålunda i följande avsnitt:

- I. Skolornas nuvarande utrymmen samt utrymmesbehov.
- II. Kostnadskalkyl för olika alternativ.
- III. Jämförelse av driftskostnaderna vid olika alternativ.
- IV. Kommitténs randanmärkningar
- V. Specialkalkyler.

I. Skolornas nuvarande utrymmen samt utrymmesbehov.Ålands Folkhögskola. (se tab. 1 - 3)

Vid skolan finnas följande byggnader: skolhuset, säteribyggnaden (rektorsbostad), kavaljersflygeln, verkstad, vedlida och badstuga, representerande sammanlagt 5.673 m³ byggnadskub med ett värde av ca 13 milj. mark.

Skolans byggnader äro i detta nu i behov av särskilda reparationer och moderniseringar. För det fall, att de allra nödvändigaste behoven skall kunna tillgodoses, varvid skolans nuvarande undervisningsprogram icke kan utvidgas, är följande byggnadsprogram nödvändigt:

1. värmeledning, pannrum, koks- och vedrum, källare, tvättstuga och manglingsrum inrättas,
2. sal för kvinnligt handarbete jämte rum för färgningsarbeten samt materialrum bygges,
3. elevinternatet utvidgas och moderniseras för att omfatta 50 platser mot nuvarande 30, nuvarande elevrum ändras till 2-mansrum, rum för två hembiträden inrättas; om särskild byggnad uppföres borde även bostad för handarbetslärarinna inredas,
4. biblioteksrum och lärarum bygges,
5. nuvarande handarbetssalen ändras till extra klassrum,
6. samlingsrum om 40 m² golvyta med plats för handbibliotek.

För möjliggörandet av ett utökat och differentierat undervisningsprogram behöves ytterligare:

7. minst ett klassrum, så att sammanlagt skulle finnas tre klassrum,
8. gymnastik- och festsal vore önskvärd,
9. ytterligare en lärarbostad borde anskaffas,
10. ett mindre undervisningskök jämte en mindre matsal för hushållsundervisningen beaktas.

Kostnaderna för en modernisering jämte vatten- och värmeinstallation

utan att möjligheter för ett utökat undervisningsprogram beredes har beräknats till 18.969.000 mk. Härvid ha de gamla bostäderna renoverats, men ej ombyggt. Vid utvidgning av undervisningsprogrammet skulle ytterligare tillkomma 13.454.000 mk i byggnadskostnader.

Utgår man från att ett helt nytt skolkomplex skulle byggas enligt prof. Soncks förslag från år 1937 enbart för folkhögskolans behov kan man kalkylera med en byggnadskostnad av 71.640.000 mk för en byggnadskub om 9.952 m³. Förslaget avser en byggnad uppförd av tegel.

Ålands lantmannaskola. (se tab. 5 - 6)

Lantmannaskolans direktion har ansett de nuvarande byggnaderna vara tillräckliga för lång tid framåt, om det av byggnadskonsulent Danielsson uppgjorda renoveringsprogrammet fullföljes.

De nuvarande byggnaderna äro: skolhus, föreståndarbostad, lärarbostad, arbetsledarbostad, arbetarbostad, ladugård, tröskhus, lider, magasin, och lider, badstuga samt häbre. Byggnaderna omfatta tillsammans 8.831 m³ och kunna värderas till 12.213.200 mk. Konsulent Danielssons renoverings- och tillbyggnadsförslag skulle kosta 9.906.000 mk att genomföra. Programmet innefattar en tillbyggnad om 504 m³.

Ålands ambulerande lantlärarskola.

Lantlärarskolans direktion har icke ansett det vara nödvändigt att för skolans verksamhet anskaffas särskild lokal, då erfarenheten visat att det är svårt att få elever till fasta kurser. Kommittén har därför icke medtagit särskilda utrymmen för lantlärarskolans kursverksamhet, men räknat med att för lantlärarskolans lärarinnor skulle reserveras tvänne bostadsrum samt ett gemensamt kök, ävensom magasinsutrymme för skolans utensilier. Om fasta kurser kunde inrättas, borde de i så fall försiggå på tid, då lantmannaskolan och folkhögskolan ej arbeta, varvid dessa skolors undervisningsutrymmen kunde utnyttjas. Lärarinnornas rum skulle året om stå

till deras förfogande.

Lärrarinnestäderna jämte magasin skulle i byggnadskostnader draga 1,573.000 mk.

II. Kostnadskalkyl för olika alternativ.

De alternativ, enligt vilka bygdeskolfrågan kan lösas, äro följande:

- Alt. 1. Skolorna fortsätta sin verksamhet såsom hittills, varvid vissa reparationer och tillbyggnader i varje fall bli nödvändiga. Förläggande av lärarinnestäder och magasin för lantushållsskolan kan ske antingen till folkhögskolan eller lantmannaskolan.
- Alt. 2. Lantmannaskolan och lantushållsskolan kombineras med folkhögskolan å Strömsvik.
- Alt. 3. Folkhögskolan och lantushållsskolan kombineras med lantmannaskolan å Jomala gård.
- Alt. 4. Ett helt nytt skolkomplex bygges, ev. å Pehrsberg.

Alt. 1.

Folkhögskolan och lantmannaskolan samt lantushållsskolan verka skilt för sig såsom hittills,

Kostnaderna för ett nybygge enligt prof. Soncks ritningar enbart för folkhögskolans del bli så höga, att det sannolikt icke inom en överskådlig framtid bleve möjligt att genomföra ett dylikt byggnadsföretag. Man torde därför böra utgå från att för jämförelse använda kostnadsberäkningarna för en modernisering av såväl folkhögskolans som lantmannaskolans lokaliteter.

Det billigaste renoveringsprogrammet, som skulle förutsätta att folkhögskolans undervisningsprogram skulle förbli vid det nuvarande, utvisar:

Lantmannaskolans renovering enligt Danielssons förslag	9.906.000
<u>Folkhögskolans grundprogram</u>	<u>18.969.000</u>
Minimikostnad	28.875.000
Utökas alternativet med utrymmen å någondera hållet	
<u>för lantushållsskolans behov tillkommer</u>	<u>1.573.000</u>
Minimikostnad med lantushållsskolan	30.448.000

Tillägges kostnaderna för utrymmen, som behövas för folkhögskolans utvidgade undervisningsprogram, fås, beroende på om lantushållsskolan medtages eller ej:

Lantmannaskolans och folkhögskolans minimikostnader	28.875.000
<u>Folkhögskolans utvidgade program (tillägg)</u>	<u>13.454.000</u>
Folkhögskola och lantmannaskola i fullgott skick utan utrymmen för lantushållsskola	42.329.000
<u>Tillägges lantushållsskolans utrymmen</u>	<u>1.573.000</u>
erhålles maximalkostnaden enligt alt. 1:	43.902.000

Alt. 2.

Triangelsskola å Strömsvik (se tab. 4.)

Kommittén har utgått från att vid en sammanföring av skolorna, folkhögskolans utvidgade program samtidigt beredes utrymme, varför kalkylerna medtaga utvidgade alternativet i det följande.

Flyttning till Strömsvik av lantmannaskolan blir billig, om lantmannaskolan kan arbeta utan jordbruk, men om en skollägenhet skall förvärvas och bebyggas, ställer sig alternativet dyrt. Från fackmannahåll anföres, att en skollägenhet är nödvändig icke minst för lärarnas skull, för att dessa icke skola förlora kontakten med praktiskt jordbruk. Skollägenhetens nödvändighet ur undervisningssynpunkt anser sig kommittén icke böra uttala sig om. Folkhögskolans nuvarande skogsareal, 32 ha. är sådan, att nödig praktisk undervisning väl kan förläggas dit. Tomten är tillräcklig för utvidgning av skolan. I detta sammanhang kan påminnas om, att Strömsvik gård i detta nu torde vara till salu med jord, mangårdsbyggnad och ladugård av sten. Strömsviks areal är: åker 15,7 ha, bete 5,23 ha, skog 23,3 ha.

Alternativet i sin billigaste form, skulle innebära ett utbyggande av folkhögskolan enligt dennas utvidgade program jämte följande tillägg (utan jordbruk) :

Folkhögskolans grundprogram	18.969.000
" " utvidgade program	13.454.000
Lantmannaskolans klassrum, maskinhall, elevrum, magasin m.m.	3.845.000
1 lärarbostad (utöver 1 st. i folkhögsk. utv. program)	1.350.000
Kosthållerskas och köksbiträdens bostäder	1.400.000
<u>Lanthushållsskolans utrymmen</u>	<u>1.573.000</u>
Minimikostnad enl. alt. 2.	40.591.000

Om jordbruk skall bedrivas tillkomma ytterligare:

ekonomiebyggnad, arbetarbostäder och bostad för deja samt tröskhus för försöksfältet	7.651.000
Maximibyggnadskostnader enl. alt. 2.	48.242.000

Härtill kommer även investering i form av jordförvärv,

<u>inklusive byggnader, som torde kunna räknas stiga till</u>	<u>4.000.000</u>
Maximikostnad enl. alt. 2	52.242.000

Alternativ 2 innebär, att lantmannaskolans fastighet frigöres för andra behov, vilket, om man så vill, torde kunna avdragas från anläggningskostnaderna å Strömsvik enligt följande:

Strömsvikprojektets beräknade maximikostnad	52.242.000
Avdrag: Lantmannaskolans byggnader och <u>Jomala gård i övrigt (24 ha odlad jord)</u>	<u>5.000.000</u>
Strömsvikprojektets reducerade pris	47.242.000

Alt. 3.

Triangelsskola å Jomala gård. (se tab. 7)

Även i detta fall torde man böra utgå från att folkhögskolans större program skulle genomföras, om så betydande förändringar en gång genomfördes som grundandet av en bygdeskola i själva verket är. Lantmannaskolans skolhus skulle vid en sammanslagning till Jomala gård utvidgas med sammanlagt

2.620 m³. Gemensamma utrymmen för folkhögskola och lantmannaskola skulle utgöra sammanlagt 1.950 m³. Förläggning till Jomala gård skulle innebära, att frågan om skollägenhetens bestånd vore avgjord i positiv riktning. Trots detta skulle koncentrereringen till Jomala gård i kostnader draga 49.670.000 mk.

Tillämpar man samma resonemang som i alt. 2 beträffande frigörelse av annan fastighet, får man det reducerade priset för alt. 3. enligt följande:

Jomala gård projektets beräknade kostnad	49.670.000
Avdrag: Folkhögskolans byggnader och	
Strömberga lägenheter i övrigt ^{x)} (2,54 ha tomt	
32 ha skog) 1/1	1.500.000
Jomala gård projektets reducerade pris	48.170.000

Alt. 4.

Nytt skolkomplex (se tab. 9)

Om bygdeskolan förlägges till Pehrsberg f.d. provincialläkarboställe i Godby, skulle i huvudsak alla byggnader behöva nybyggas. Möjligen kunde f.d. överläkarbostaden utnyttjas.

Alternativet innebär en kalkylerad kostnad om 68.040.000 mk.

Anlägger man synpunkten, att såväl lantmannaskolan som folkhögskolan därigenom bli disponibla för andra behov, kan man lämpligen anse, att utnyttjandet av Pehrsbergs jord och skog motsvarar vad som frigöres i jord och skog å Jomala gård och i Strömsvik, ehuru de sistnämnda arealerna äro större än Pehrsberg i sitt nuvarande skick. Pehrsbergsprojektets reducerade pris skulle härvid bli:

Pehrsbergsprojektets kalkylerade kostnader	68.040.000
Byggnaderna å Jomala gård och	
Byggnaderna i Strömsvik 1/1	2.000.000
Pehrsbergsprojektets reducerade pris	66.040.000

^{x)} Anm. Enligt donationsbrevet tillfaller en mindre del av folkhögskolans tomt Strömsvik gård, om skolan ej verkar å Strömsvik.

- 9 -

Det förtjänar nämnas att härvid räknats med träbyggnader av normal standard, medan i det Soncksa förslaget till folkhögskola räknas med dyrare byggnadssätt och -material.

Jämförelse mellan olika alternativ.

Alternativ	Minimum	Maximum	Reducerat pris
Alt.1 Oförändrad skolform (inkl.lanthush.skola)	30.448.000	43.902.000	43.902.000
Alt.2 Triangelskola i Ströms- vik	40.591.000	52.242.000	47.242.000
Alt.3 Triangelskola å Jo- mala gård	49.670.000	49.670.000	48.170.000
Alt. 4	68.040.000	68.040.000	66.040.000

Beträffande specialkalkyler hänvisas till bilagorna.

Kommitténs randanmärkningar i anledning av beräkningarnas resultat redovisas nedan i kap. IV.

III. Jämförelse av driftskostnaderna vid olika
alternativ.

En jämförelse av driftskostnaderna vid de olika skolorna nu med beräknade kostnader vid en sammanslagning visar inga anmärkningsvärda sänkningar. Visserligen kan antalet akademiskt utbildade lärare sänkas med en (om folkhögskolans utvidgade program ej genomföres), men å andra sidan tillkomma sådana tjänster som gårdskarlar (å folkhögskolan finnes nu en slöjdlärare-vaktmästare). En jämförelse med utgångspunkt från skolornas budgeter för 1954, varvid övriga skolors anslag i någon mån omplaceras för att motsvara folkhögskolans konton, utvisar:

- 10 -

Utgiftsmoment	Folkhög- skolan	Lantmanna- skolan	Danthushålls- skolan	Tillsammans	Triangelsskola
Avlöningar	2.773.860	1.364.600	662.200	4.800.660	4.597.100 (vid ut- underv.progr för folkh.sk + 415.800)
Värme, lyse, hyra	700.000	324.000	160.000	1.184.000	1.000.000
Undervisningsma- terial	50.000	31.000	60.000	141.000	141.000
Expensmedel	115.000	80.000	40.000	235.000	235.000
Hälsovård	20.000	- -	- -	20.000	20.000
Direktionen	60.000	30.000	20.000	110.000	110.000
Skolgården	75.000	12.000	- -	87.000	100.000
Byggnadernas un- derhåll	720.000	40.000	- -	760.000	760.000
Elevunderstöd	250.000	- -	- -	250.000	400.000
	4.763.860	1.881.600	942.200	7.587.660	7.363.100

För löneposterna har redogjorts ovan. Beträffande övriga skiljaktighe-
ter må anföras följande:

Värme och lyse: kostnaderna torde kunna nedgå genom gemensam anskaff-
ning av bränsle, centralvärme o.dyl. omständigheter.

Skolgården: en mindre höjning har skett, då fordringarna på plante-
ringar m.m. torde vara större vid en större inrättning.

Elevunderstöd: understöd kan nu ges endast åt folkhögskoleelever, men
om eleverna vid de olika avdelningarna av bygdeskolan
skall känna sig rättvist behandlade, torde det förut-
sättas att alla få enahanda förmåner.

IV. Kommitténs randanmärkningar.

I anslutning till det av kommittén den 10 oktober 1950 avgivna betänkandet önskar kommittén nu göra följande randanteckningar:

Enligt huvudklämman å sid. 18-19 i det tidigare betänkandet skulle enligt kommitténs mening en samordning av bygdeskolorna

- a) förbilliga driften vid dessa skolor,
- b) rationalisera med lärarkrafter och samtidigt effektivisera skolornas verksamhet,
- c) betrygga en allsidig elevanslutning,
- d) förverkliga önskemålet, att få tidsenliga och rymliga skolbyggnader (inkl. fest- och gymnastiksal) till stånd för att därmed på ett bättre sätt än vad nu är fallet kunna tillgodose de krav, allmänt- och yrkesbildande strävanden inom landskapet har rätt att ställa och för att bereda möjligheter för åländsk ungdom att erhålla den skolning och utbildning, tiden fordrar.

a) Förbilligad drift.

Av tablån på sid. 9 i detta betänkande framgår, att en mindre sänkning av driftskostnaderna torde kunna åstadkommas. I och för sig motiverar sänkningen givetvis icke någon omorganisation, men det är givet, att tillbudsstående anslag böra kunna utnyttjas mera rationellt vid en större inrättning än vid tre mindre. Även om penningutgifterna bli oförändrade, borde man dock kunna räkna med att få större valuta för dessa tillägg vid en samordnad bygdeskola än vid nuvarande förhållanden.

b) Rationalisering med lärarkrafter.

Denna sida av saken belyses i betänkandet av år 1950.

c) Betryggande av en allsidig elevanslutning.

Såsom förhållandena utveckla sig måste man räkna med allt större svårigheter att driva enskilda skolformer, som äro beroende av ett

minimiantal elever för sin exestens. Bygdeskolorna torde i framtiden sedan Ålands Yrkesskola utbyggts, komma att ställas inför det faktum, att ungdomar kunna komma att välja skola ej så mycket enligt det speciella utbildningsbehov som föreligger, utan fastmer på grund av den trevnad och de möjligheter till fritidssysselsättning resp. skola kan erbjuda. Bygdeskolorna önska givetvis inte komma i någon konkurrenssituation med Ålands Yrkesskola, men erkännas måste, att bägge skolformer-
na äro nödvändiga och tjäna verkliga behov. Det bör därför vara angeläget att bygdeskolorna organiseras så, att den ungdom som behöver undervisning i lantbruk och lantushållning samt allmänbildande ämne kan välja skola utan att den ena eller andra skolformen är handicapad med avseende å för undervisningen ovidkommande detaljer, såsom förläggning, utrymmen m.m., vilka frågor dock i praktiken kunna ha avgörande betydelse för valet av skola. Ur denna synpunkt synes det kommittén som om frågan om en åländsk bygdeskola vore en angelägen sak. Elevfrekvensen vid Ålands Folkhögskola de senaste 20 åren har varit i medeltal 37 per år, motsvarande siffra för lantmannaskolan är 10,6. Yrkesskolan som färdigt utbyggd torde komma att verka sänkande på bygdeskolans elevfrekvens varför koncentration även ur denna synpunkt är behövlig.

d) Önskemålet om tidsenliga skolbyggnader.

Det har redan framhållits, att både folkhögskolans och lantmannaskolans byggnadsproblem äro högst aktuella. Tablån å sid. 8 utvisar, att ett utbyggande av de nuvarande anläggningarna utan sammanslagning samt utan utvidgning av folkhögskoleprogrammet visserligen utgör det billigaste alternativet. Det torde dock vara skäl att i jämförelsen stanna även för kolumnen "maximum", varvid man finner att skillnaden mellan ett utbyggande av de nuvarande skolorna ställer sig endast c:a 6 milj.

mark billigare än alternativet med koncentration till Jomala gård. I verkligheten blir skillnaden ännu mindre, då man beaktar vilka värden som frigörs vid alternativen med triangelskola. Enligt kommitténs åsikt innebära anläggningskostnaderna vid en samordning icke sådana utgifter, som skulle motivera att tanken på en åländsk bygdeskola skulle förfalla av ekonomiska skäl.

=

=

=

Kommittén önskar icke gå in på frågan till vilken av de bägge nuvarande skolfastigheterna koncentration helst borde ske. Beträffande Strömsvik må endast påpekas den ställning folkhögskolan har i folkmedvetandet sedan årtionden. Beträffande Jomala gård må å andra sidan framhållas, att skollägenheten där är av en helt annan klass än vad som kan uppnås på något annat håll. Vad slutligen Pehrsbergsprojektet vidkommer synes det kommittén som om såväl kostnaderna som det totala avbrytandet av skoltraditionerna i Strömsvik och å Jomala gård talade för att alternativet i Godby borde förfalla.

=

=

=

En synpunkt av betydelse, som talar för koncentration av bygdeskolorna till ett ställe är den, att en vidsträckt kursverksamhet lättast kan drivas med en sådan ungdomens träffpunkt som bas. Det är tydligt att folkbildningstraditionens framtid i mycket ligger på en sådan linje med kursverksamhet i skilda ämnen såväl ideella som mera praktiskt betonade. En koncentration av de nuvarande skolformerna till en åländsk bygdeskola skulle även i detta avseende vara en styrka.

Mariehamn, den 21 februari 1955.

På kommitténs vägnar:

Ordförande

J a n E r i k E r i k s s o n

Sekreterare M a r t i n I s a k s s o n

V

Specialkalkyler.

De värdetal, som angivits i resp. kolumn, angiva att byggnad med värdetalet 1 är i samma skick som nybyggt, medan för byggnad av sämre skick graderingen stäcker sig till 5, som betecknar utrangeringsskick.

+ tecken utvisar någon speciell tillgång såsom el-ljus, vattenledning el. dyl.

Tab. 1.

I

115

Ålands folkhögskolas nuvarande byggnader

Byggnadens namn	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Värde pris
Skolhuset	2620	3 +	2.500	6.510.000
Säteribyggnaden	625	2 +	3.500	2.180.000
Kavaljersflygeln	1400	3	2.300	3.220.000
Verkstaden	444	3 +	2.000	880.000
Vedlidret	502	4	400	202.300
Badstugan	82	3	2.000	174.000
	<u>5673 m³</u>			<u>13.166.300</u>

Tab. 2.

Utrymmesbehov = kostnader för modernisering av folkhögskolan enl. dess nuvarande program ALT. A 1.

Utrymmen	m ²	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Pannrum och bränsle	30	66	1	6.500	428.000
Källare, tvätt- o. mangelrum	30	66	1	"	428.000
Handarbetssal	100	300	1	"	1.950.000
Elevinternat, 10 rum	110	308	1	"	2.000.000
Hembiträdesrum, 2 st	22	56	1	"	364.000
Biblioteksrum	40	112	1	"	728.000
Lärarum	20	56	1	"	364.000
Korridorer, trappor m.m.	100	300	1	"	1.950.000
Vatten o. värme installation					6.000.000
Målning o. övrig reparation av internat o. övriga rum					4.250.000
Sällskapsrum		28	1		507.000
		<u>1297</u>			<u>18.969.000</u>

360 m³ 1.573.000

Tab. 3.

Utrymmesbehov och kostnader för tillgodoseendet av lokaliteter för ett utvidgat folkhögskoleprogram ALT. A II.

Utrymme	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Klassrum, 1 st. 55 m ²	165	1	6.500	1.020.000
Elevrum, 5 st. 11 "	140	1	"	911.000
Fest- o. gymnastik-250" sal	875	1	"	5.680.000
Lärarbostad, 1 st 80 "	208	1	"	1.350.000
Trapphus, korridorer 150" m.m.	1450	1	"	2.920.000
Utrymmesbehov för lanthushållsskolan	360	1	"	1.573.000
	3198			13.454.000

Tab. 4.

Utrymmesbehov och kostnader för en överflyttning av lantmannaskolans verksamhet till folkhögskolan.

Utrymme	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Ekonomiebyggnad	2160	1	1.750	3.780.000
Arbetarbostäder, 2 st 65 m ²	720	1	4.000	2.870.000
Bostad för de ja 35 "	130	1	4.000	521.000
Klassrum, 1 st 48 "	144	1	6.500	938.000
Lärarbostad 80 "	208	1	6.500	1.350.000
Maskinhall 80 "	240	1	3.000	742.000
Elevrum, 7 st 11 "	196	1	6.500	1.280.000
Magasin, källare m.m.	250	1	1.200	300.000
Korridorer, trappor m.m.	30	1	6.500	585.000
Tröskhus o. magasin 100 " för försöksfältet	400	1	1.200	480.000
Bostad för kosthållerska o. köksbiträden	216	1	6.500	1.400.000
	4694			14.246.000

Tab. 5.

Lantmannaskolans nuvarande byggnader.

Byggnadens namn	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Värde pris
Skolhuset	1935	3	2.300	4.450.000
Föreståndarbostaden	580	3	2.300	1.330.000
II:dra lärarbostaden	485	3	2.300	1.115.000
Arbetsledarbostaden	360	2	3.200	1.150.000
Arbetarbostaden	556	4	1.400	775.000
Ladugården	2361	4	500	1.180.000
Tröskhuset	1443	3 +	900	1.300.000
Skollidret	243	4	400	97.000
Magasin o. lider	686	3 +	900	612.000
Badstuga	107	3 -	1.800	193.000
Häbre	75	5	150	11.200
8831				12.213.200

Tab. 6.

Lantmannaskolan renoverad o. utbyggd enl. W. Danielssons förslag.

Byggnadens namn	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Värde pris
Tillbyggnad	504	1	6.500	3.276.000
Ändring av elevinternat				1.050.000
- " - av I o. II vån.				950.000
Målning o. pappersarbeten				980.000
Vatten o. värme				2.850.000
Diverse oförutsedda utgifter				800.000
504				9.906.000

Tab. 7.

Utrymmesbehov o. kostnader för överflyttning av folkhögskolan till lantmannaskolan m. fl. skolors nuv. program.

Utrymme	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Skolhuset	2620	1	6.500	17.000.000
2 lärarbostäder	460	1	"	2.850.000
vaktm. o. gossinter- nat	1170	1	"	7.620.000
verkstad	444		3.500	1.550.000
Utbyggnad enl. folkhög- skolans progr. ALT. AI	1264	1	6.500	8.212.000
Utbyggnad enl. folkhög- skolans progr. ALT. AII	2916	1	6.500	12.438.000
				<u>49.670.000</u>

Tab. 8.

Gemensamma utrymmen som ingår i det för folkhögskolan fullständiga utbyggnadsprogrammet.

Utrymme	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnader
Fest- o. gymnastiksal	875	1	6.500	5.680.000
Sällskapsrum	78	1	6.500	507.000
Matsal	280	1	6.500	1.820.000
Internatkök	95	1	6.500	630.000
Verkstad	444	1	3.500	1.550.000
Bibliotek	112	1	6.500	728.000
Källare, tvätttrum o. mangelrum	66	1	6.500	428.000
1950				<u>11.343.000</u>

Tab. 9.

Nybyggnad "Phersberg"

Utrymme	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Utrymmesbehov för helt nu bygdeskola;				
skol- o. bostads- utrymmen	9525	1	6.500	64.000.000
Ekonomiebyggnader	2690	1	1.500	4.040.000
	12215			68.040.000

Övriga utbyggnader vid lantmannaskolan.

Tab. 10.

Utrymmen	Storlek i m ³	Värdetal 1 - 5	m ³ pris	Kostnad
Lanthushållsskolan:				
2 st lärarinnebost.	216	1	6.500	1.400.000
magasin	144	1	1.200	173.000
Bostäder för kosth. o. köksbiträden	216	1	6.500	1.400.000
				2.973.000

Reparation av skolb. utan tillbyggn.

Ändring av elevinternat.	1.050.000
I o. II vån.	950.000
målning o. papper	980.000
vatten o. värme	2.850.000
diverse oförutsett	700.000
	6.530.000

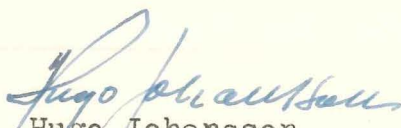
lämplig för ytterligare anslagsanspråk. Frågan huruvida en samordnad skolform alltid medför önskad effektivisering beträffande verksamheten är ingalunda klarlagd och gäller detta i synnerhet beträffande den yrkesskoleform, lantmannaskolan representerar. Enligt i Sverige vunna erfarenheter har det visat sig mindre lämpligt att kombinera exempelvis en folkhögskoleundervisning med den undervisningsform en lantmannaskola bör följa.

Landskapsstyrelsen anser sig sålunda icke kunna förorda att land-
skapets nuvarande bygdeskolor samordnas till en enda åländsk bygdeskola.

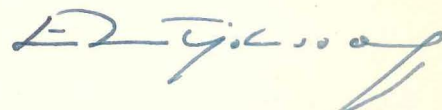
Mariehamn, den 28 februari 1955.

På landskapsstyrelsens vägnar:

Lantråd

Hugo Johansson

Landskapsagronom

Ernst Johansson